

УДК 378.091.212:81'243:37.011(4)

ГОНЧАРОВА Ольга – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики викладання германських мов, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, вул. Наукового містечка, 59, м. Запоріжжя, 69000, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1084-7112>

Scopus Author ID: 57223104557

ResearcherID: D-3629-2018

МАСЛОВА Аліна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики викладання германських мов, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, вул. Наукового містечка, 59, м. Запоріжжя, 69000, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1993-4837>

Scopus Author ID: 57235172600

ResearcherID: ADI-9730-2022

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.17/49.2>

Бібліографічний опис статті: Гончарова, О., Маслова, А. (2023). Фундаментальні цінності Європейського простору вищої освіти. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*, 17(49), 15–19, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.17/49.2>

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті актуалізовано проблему реформування сучасної української освіти через інтенсифікацію міжнародної співпраці, розвиток академічної мобільності та активне застосування досвіду зарубіжних партнерів. Окреслено мету, яка полягає у визначенні ролі базових європейських цінностей в процесі підвищення якості підготовки майбутніх учителів іноземних мов в Україні. Авторами статті надано детальний аналіз наукових праць, як українських, так й зарубіжних дослідників, які займаються розробкою ідеї популяризації європейських цінностей в освіті. Надано загальну характеристику перебігу процесу імплементації проекту Програми Європейського Союзу Еразмус+ напрямку Жан Моне «Зміцнення спільних цінностей Європейського Союзу через політику мультилінгвальності в освіті та підготовці майбутніх учителів» в навчальний процес Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Описано загальну схему курсу, сформульовано основні компетентності, які здобувачі вищої освіти мають здобути наприкінці опанування курсу. У статті детально охарактеризовано один із циклів проекту, а саме навчальний курс, який включає теоретичну та практичну частини; висвітлено особливості перебігу кожної із них; окреслено основні результати навчання за курсом. Наголошується на тому, що участь закладів вищої освіти України у міжнародних проектах допомагає підготувати висококваліфікованого та конкурентоспроможного на європейській арені фахівця до активного професійного життя у демократичному суспільстві. У статті робиться висновок, що наближення української освіти до європейських стандартів, систематична популяризація європейських цінностей та їх імплементація у навчальний процес дозволяє поступово усувати бар'єри, які виникають на шляху інтеграції України в європейський освітній простір.

Ключові слова: ключові цінності ЄС, європейський простір вищої освіти, євроінтеграція, майбутні вчителі іноземних мов, бакалаври.

GONCHAROVA Olga – PhD (Education), Associate Professor at the Department of Methodology of Teaching Germanic Languages, Bogdan Khmelniisky Melitopol State Pedagogical University, 59, Naukovoho mistechka str., Zaporizhzhia, 69000, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1084-7112>

Scopus Author ID: 57223104557

ResearcherID: D-3629-2018

MASLOVA Alina – PhD (Education), Associate Professor at the Department of Methodology of Teaching Germanic Languages, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, 59, Naukovoho mistechka str., Zaporizhzhia, 69000, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1993-4837>

Scopus Author ID: 57235172600

ResearcherID: ADI-9730-2022

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.17/49.2>

To cite this article: Goncharova, O., Maslova, A. (2023). Fundamentalni tsinnosti Yevropeiskoho prostoru vyshchoi osvity [Fundamental values of the European higher education space]. *Human Studies. Series of Pedagogy*, 17(49), 15–19, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.17/49.2>

FUNDAMENTAL VALUES OF THE EUROPEAN HIGHER EDUCATION SPACE

Summary. *The article highlights the issue of reforming modern Ukrainian education through the intensification of international cooperation, development of academic mobility and active use of foreign partners' experience. The aim of the article is to identify the role of European values in the process of improving the quality of future teachers' training in Ukraine. A comprehensive analysis of the national and foreign research on the popularization of European values has been provided. A general description of the process of implementation of the European Union Erasmus+ program, Jean Monnet Module "Strengthening the EU common values through the policy of multilingualism in the education and training of future teachers" has been presented. The authors describe the main stages of the project's implementation into the educational process of Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University. The general scheme of the course has been fully described; the main competencies that students should demonstrate at the end of the course have been formulated. One of the project's cycles, namely the training course, which includes theoretical and practical parts, the specifics of the course as well as the main learning outcomes have been described. It is emphasized that the participation of higher education institutions of Ukraine in the international projects helps to prepare a highly qualified and competitive specialist for an active professional life in the European democratic society. The authors conclude that the approximation of Ukrainian education to European standards, systematic popularization of European values and their implementation in the educational process allow Ukrainian higher education to overcome the barriers that arise on the path of Ukraine's integration into the European educational space.*

Key words: *key values of the EU, European higher education space, European integration, future teachers of foreign languages, Bachelor students.*

Вступ. Одним із напрямів реформування сучасної української освіти є її наближення до європейських освітніх стандартів, всебічна підтримка міжнародної співпраці, розвиток академічної мобільності, підвищення конкурентоспроможності випускників вітчизняних ЗВО, активне застосування досвіду зарубіжних партнерів. Такі зміни вимагають ретельного вивчення особливостей функціонування Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) та роблять вельми актуальним запровадження його фундаментальних цінностей, які являють собою «основне підґрунтя й орієнтир розвитку не лише для закладу освіти» (Регейло, 2018, с. 13), але й для науково-педагогічних працівників, які є своєрідними носіями ключових цінностей Європейського Союзу (ЄС) у студентському середовищі. Адже саме викладач, який працює зі студентською спільнотою й пропагує розповсюдження загальноєвропейських цінностей, безпосередньо

впливає на формування нової генерації українського суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій доводить високу зацікавленість сучасних учених щодо зазначеної тематики. При цьому зазначимо, що українські науковці більшою мірою розглядають особливості формування таких цінностей в системі української базової загальної середньої освіти (Бондаренко, 2019), фахової передвищої (Яцина, 2021) і вищої освіти (Андрущенко, 2016), (Онуфрієнко, 2007), (Регейло, 2018), (Чернякова, 2022). Що ж стосується зарубіжних колег, то вони здебільшого розглядають базові цінності ЄС у розрізі навчання в середній школі під час пандемії (Асдеракі & Сідері, 2020), з метою формування ЄПВО (Матеї, Цраціун & Поповіц, 2021), (Берган, 2021), (Навал, 2007). Проте, вважаємо, що зміцнення таких цінностей через політику багатомовності в освіті й підготовці майбутніх учителів

іноземних мов наразі є недостатньою мірою висвітленим.

Отже, **мета цієї статті** – визначити роль фундаментальних цінностей Європейського простору вищої освіти в підготовці майбутніх учителів іноземних мов в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Європейський простір вищої освіти є результатом співробітництва 48 країн, які впроваджують реформи вищої освіти на основі таких загальноприйнятих цінностей, як академічна свобода, свобода вираження поглядів, автономія навчальних закладів, участь студентів і науково-педагогічних кадрів в управлінні навчальним закладом, доброчесність (Матеї, Цраціун & Поповіц, 2021, с. 4). В процесі навчання також враховуються демократія, рівність, повага до людської гідності, свобода, повага до прав людини, верховенство права – цінності, поширення яких в освітньому середовищі, дозволяє здобувачам освіти закласти основи їх професійної кар'єри й бути конкурентоспроможними на ринку праці, готує їх до життя як активних громадян у демократичних суспільствах, сприяє розвитку особистості, розвиває широку базу знань (Берган, 2021). Також протягом розвитку Болонського процесу та формування ЄПВО до переліку фундаментальних цінностей було додано державну відповідальність за систему вищої освіти, нероздільність викладацької та дослідницької діяльності, мобільність, інклюзію, толерантність (Регейло, 2018, с. 13). При цьому ключова роль у поширенні перерахованих цінностей надається керівникам ЗВО та викладацькому колективу.

З метою запровадження фундаментальних європейських цінностей в навчальний процес Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького й розвитку міжнародної співпраці командою викладачів університету було імплементовано проект Програми Європейського Союзу Еразмус+ на пряму Жан Моне «Strengthening the EU common values through the policy of multilingualism in the education and training of future teachers» (Зміцнення спільних цінностей ЄС через політику мультилінгвальності в освіті та підготовці майбутніх учителів) 101083321 – SEUCV ETT – ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH. Зазначений проект має на меті зміцнення ключових європейських цінностей через вивчення основ європейської політики багатомовності в процесі теоретичної і практичної підготовки здобувачів освіти

рівня «бакалавр» – майбутніх учителів іноземних мов. Імплементация проєкту також передбачає опанування здобувачами освіти нових знань про цінності й ідеали об'єднаної Європи, формування відповідних ціннісних орієнтацій і компетентностей, необхідних для створення образу сучасного вчителя іноземних мов – активного члена демократичного суспільства, здатного через викладання іноземної мови «культивувати кращі риси національного характеру громадянина України і європейця водночас» (Бондаренко, 2019, с. 71). Згідно з умовами проєкту командою викладачів нашого університету було розроблено однойменний навчальний курс, який включає теоретичну (60 год.) та практичну (60 год.) частини, які складають один цикл, що повторюється три роки поспіль.

Теоретична частина курсу передбачає вивчення спільних цінностей ЄС, а також вивчення особливостей викладання іноземних мов у Європейському Союзі. При цьому здобувачі освіти мають можливість ознайомитися з європейським способом життя, який включає такі цінності, як людська гідність, свобода пересування та особисті свободи, демократія, рівність, верховенство права, права людини. Крім того, в межах курсу студенти-бакалаври вивчають концепцію багатомовності та з'ясовують освітні, політичні, економічні й соціальні питання, пов'язані з нею. На закінчення теоретичної частини курсу студенти мають:

- вміти характеризувати Європейський Союз як спільноту із загальноприйнятими цінностями;
  - усвідомлювати важливість запровадження загальних цінностей ЄС та політики багатомовності в процес викладання іноземних мов;
  - бути обізнаними щодо міжкультурних питань європейської шкільної освіти та способу життя;
  - бути в курсі майбутніх змін в освітній системі України, які відповідають стандартам ЄС.
- В результаті опанування теоретичної частини курсу здобувачі повинні вміти:
- обговорювати та аналізувати спільні цінності ЄС;
  - демонструвати практичні знання політики багатомовності ЄС та теорій і принципів, що лежать в її основі;
  - критично оцінювати власний прогрес (здійснювати рефлексію) в розумінні спільних цінностей ЄС і політики багатомовності.

Практична частина курсу передбачає участь бакалаврів в однотижневому інтенсивному тренінгу «Europe-oriented Ukrainian Foreign Language Teacher» (30 год.), проходження ними педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти, що включає розробку портфоліо майбутнього вчителя іноземних мов «How I promote the EU common values through my teaching», а також участь у Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Зміцнення європейських цінностей через навчання та викладання» та панельній дискусії «Чи готова українська освіта до інтеграції в європейський освітній простір?».

Проміжний аналіз результатів навчання здобувачів освіти, учасників проекту, за теоретичним курсом дозволяє стверджувати, що здобувачі активно демонструють свою зацікавленість у навчальному контенті модуля та виявляють бажання популяризувати європейські цінності в системі української освіти в процесі здійснення своєї майбутньої професійної діяльності.

Висновки і перспективи подальших розвідок цього питання. Поступова інтеграція української освіти в Європейський світовий простір, активна популяризація базових цінностей Європейського Союзу сприяє створенню єдиного Європейського простору вищої освіти, що крок за кроком наближує Україну до повноправного членства в Європейському Союзі. Досвід Мелітопольського

державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького доводить ефективність імплементації проєктів ERASMUS+, які націлені на гармонійну підготовку конкурентноспроможного фахівця, професійна підготовка якого відповідає європейським освітнім стандартам. Така робота з імплементації європейських цінностей в систему української вищої освіти посилює міжнародне співробітництво університетів, як осередків освіти та науки; забезпечує дотримання принципів демократії й незалежності закладів вищої освіти; підсилює роль академічної мобільності, як здобувачів вищої освіти, так й професорсько-викладацького складу. Систематична популяризація європейських стандартів освіти та імплементація європейських цінностей у навчальний процес університетів поступово усуває бар'єри, які виникають на шляху інтеграції України в європейський світовий простір.

Фінансування дослідження. Проєкт «Strengthening the EU common values through the policy of multilingualism in the education and training of future teachers» фінансується Європейським Союзом. Проте, висловлені погляди та думки належать лише авторам і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з освіти та культури (EACEA). Ні Європейський Союз, ні орган, що надає гранти, не можуть нести за них відповідальність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко Т. В. Ціннісна палітра європейського простору освіти (український вимір). *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки*. 2016. Вип. 4. С. 107-113.
2. Бондаренко Н. В. Цінності об'єднаної Європи та їх формування в Українській новій школі. *Science progress in European countries: new concepts and modern solutions : papers of the 8th International Scientific Conference, July 12, 2019. Stuttgart, Germany. Ed. by L. Siebenberg. Stuttgart : ORT Publishing, 2019. P. 62–74.*
3. Онуфрієнко Н. О. Європейські цінності у професійній підготовці вчителів історії (кінець XX – початок XXI ст.). *Культура народів Причорномор'я*. 2007. № 104. С. 134-137.
4. Регейло І. Фундаментальні цінності європейського простору вищої освіти (2010-2018 рр.): пріоритетні орієнтири діяльності науково-педагогічних працівників. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2018. Вип. 4. С. 7-17.
5. Asderaki F., Sideri O. Teaching EU Values in Schools through European programs during COVID-19 pandemic. The “Teachers4Europe: setting an Agora for Democratic Culture” Program. *HAPSc Policy Briefs Series*. 2020. Vol. 1(1). P. 259–270.
6. Bergan S. Future Challenges for the European Higher Education Area. *University World News. The Global Window on Higher Education*. 2021. Vol. 23. URL: <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=202111301431115> (Last assessed: 10.09.2023).
7. Matei L., Craciun D., Popovici M. A study on the relationship between the Fundamental Values of Higher Education and Quality Assurance. Council of Europe. 2021. URL: https://www.academia.edu/74300997/A_study_on_the_relationship_between_the_Fundamental_Values_of_Higher_Education_and_Quality_Assurance (Last assessed: 10.09.2023).

8. Naval C., Ugarte C. Europe as an Educational Framework: Cultures, Values and Dialogues. *Journal of Social Science Education*. 2007. Vol. 6 (1). P. 1-3.

REFERENCES

1. Andrushchenko, T. (2016). Tsinnisna palitra yevropeiskoho prostoru osvity (ukrainskyi vymir) [Value palette of European space education (Ukrainian dimension)]. *Naukovyi chasopys natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii 12: Psykholohichni nauky – Scientific journal of the National Pedagogical University named after M.P. Drahomanov. Series 12: Psychological Sciences*, 4, 107-113 [in Ukrainian].

2. Bondarenko, N. (2019). Tsinnosti obiednanoi Yevropy ta yikh formuvannia v Ukrainskii novii shkoli. [Values of the united Europe and their formation in the Ukrainian new school]. *Science progress in European countries: new concepts and modern solutions : papers of the 8th International Scientific Conference*. July 12, 2019, Stuttgart, Germany. Ed. by L. Siebenberg. Stuttgart: ORT Publishing, 62-74 [in Ukrainian].

3. Onufriienko, N. (2007). Yevropeiski tsinnosti u profesiinii pidhotovtsi vchyteliv istorii (kinets XX – pochatok XXI st.) [European values in the professional training of history teachers (end of the 20th – beginning of the 21st century)]. *Kultura narodov Prychernomoria – Culture of the peoples of the Black Sea region*, 104, 134-137 [in Ukrainian].

4. Reheilo, I. (2018). Fundamentalni tsinnosti yevropeiskoho prostoru vyshchoi osvity (2010-2018 rr.): priorytetni oriientyry diialnosti naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv [Fundamental values of the European Higher Education Area (2010-2018): priority orientations of the academic staff activities]. *Pedahohichni protses: teoriia i praktyka – Pedagogical Process: theory and practice*, 4, 7-17 [in Ukrainian].

5. Asderaki, F., & Sideri, O. (2020). Teaching EU Values in Schools through European programs during COVID-19 pandemic. The “Teachers4Europe: setting an Agora for Democratic Culture” Program. *HAPSc Policy Briefs Series*, 1(1), 259–270

6. Bergan, S. (2021). Future Challenges for the European Higher Education Area. *University World News. The Global Window on Higher Education*. Vol. 23. URL: <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=202111301431115>

7. Matei, L., Craciun, D., & Popovici, M. (2021). *A study on the relationship between the Fundamental Values of Higher Education and Quality Assurance*. Council of Europe. URL: https://www.academia.edu/74300997/A_study_on_the_relationship_between_the_Fundamental_Values_of_Higher_Education_and_Quality_Assurance

8. Naval, C., & Ugarte, C. (2007). Europe as an Educational Framework: Cultures, Values and Dialogues. *Journal of Social Science Education*, 6 (1), 1-3